

Motion till riksdagen 2020/21:4113

av Johan Forssell m.fl. (M)

med anledning av prop. 2020/21:209 Utökade möjligheter att använda tidiga förhör

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslagen för bevisupptagning under såväl förundersökning som förberedelse i brottmål som läggs fram i SOU 2017:98 bör genomföras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslagen om hur ett förhör inför en brottsbekämpande myndighet som dokumenterats genom en ljud- och bildupptagning ska få åberopas som bevis i en rättegång som läggs fram i SOU 2017:98 bör genomföras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör övervägas om kravet på att samtliga parter godtar en vittnesattest för att den ska få läggas fram ska strykas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I propositionen föreslår regeringen utökade möjligheter att använda tidiga förhör som bevisning i brottmål. Förslagen syftar främst till att handläggningen i stora brottmål ska bli modernare, flexiblare och effektivare.

Stora brottmål har ökat betydligt de senaste åren med tanke på stora gängrettegångar med många förhörspersoner i olika roller: tilltalade, målsägande, vittnen och sakkunniga. Dessa brottmål omfattar ofta ett stort antal brott, och utredningarna är inte sällan komplexa, vilket innebär att förundersökningsmaterialet blir omfattande.

Enligt nuvarande huvudregel kan endast uppgifter som förekommit vid huvudförhandlingen ligga till grund för en dom i målet – och det som sagts eller framkommit under förundersökningen har alltså i normalfallet inte någon betydelse som bevisning. Det finns undantag till huvudregeln – men dessa undantagsbestämmelser är mycket snäva och tar inte höjd för de bevisproblem som finns i dag.

Stora brottmål kräver inte sällan omfattande utredningsresurser och handläggnings-tiderna är ofta mycket långa. Detta innebär att bevisläget försämras och det blir svårare att lagföra brotten.

Det är viktigt att säkra bevis tidigt och det gäller främst att hålla förhör med förhörspersoner innan minnesbilden bleknat eller de hunnit påverkas av andra eller av media. Det har också blivit vanligare att målsägande och vittnen hotas att ändra sina berättelser längre fram i brottmålet. Möjligheten att i större utsträckning använda tidiga förhör innebär mindre press på målsägande och vittnen – särskilt viktigt i utredningar gällande våld i nära relationer och gängbrottslighet.

Med tanke på den tekniska utvecklingen med goda möjligheter till ljud- och bildupptagningar är det vidare i dag förhållandevis enkelt att dokumentera tidiga förhör på ett tydligt och rättssäkert sätt.

Användningen av tidiga förhör innebär vidare att det blir lättare att planera och genomföra en huvudförhandling och kortare häktningstider och mindre restriktioner. Fler brott kommer att klaras upp och inställda huvudförhandlingar kommer troligtvis att minska.

Det finns mot denna bakgrund mycket starka skäl att anpassa straffprocessen till dagens brottslighet och skapa bättre förutsättningar att använda tidigare förhör som bevisning. Detta har också riksdagen tillkännagett för regeringen.

Möjligheterna till bevisupptagning under förundersökningen bör ökas

Enligt förslaget i den utredning som ligger till grund för regeringens proposition bör bevis kunna tas upp i domstol på yrkande av undersökningsledaren eller den misstänkte (under förundersökningen) eller av part i ansvarsdelen (under förberedelsen av brottmålet) om det inte är olämpligt med hänsyn till utredningens/målets beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt. För att avslå en begäran om bevisupptagning måste det, enligt utredningen, föreligga ”påtagliga processuella nackdelar med att beviset tas upp eller att konsekvenserna är så svårbedömda att en bevisupptagning inte ska ske”. Om den misstänkte är häktad föreslår utredningen att domstolen ska hålla en bevisupptagning om den kan få betydelse för frågan om att häva häktningen eller eventuella restriktioner.

Regeringens förslag i den aktuella propositionen skiljer sig i vissa avseenden från utredningens förslag. I propositionen införs för det första ett krav på att rätten under förundersökningen endast ska få ta upp bevis om ett brott under förutsättning att det finns någon som har underrättats om skälig misstanke. För det andra föreslås enligt propositionen att det införs ett högre krav för att kunna ta upp bevis under förundersökningen – genom att frångå utredningens presumtionsregel till förmån för ett krav på lämplighet.

Moderaterna anser att utredningens förslag bör genomföras då de – jämfört med regeringens förslag – skulle skapa bättre förutsättningar för en effektivare brottmålsprocess utan att tumma på rättssäkerheten.

Möjligheterna att åberopa berättelser i tidiga förhör som bevis bör utökas

I propositionen föreslås att en berättelse som lämnats vid ett förhör inför en brottsbekämpande myndighet och som dokumenterats genom en ljud- och bildupptagning ska få åberopas som bevis i rättegången om det är lämpligt.

Enligt förslaget i den utredning som ligger till grund för regeringens proposition ska en ljud- och bildupptagning av en berättelse inför åklagare eller Polismyndigheten eller annars utom rätta få åberopas som bevis om det inte är olämpligt.

Enligt Moderaternas mening är utredningens förslag väl avvägda och skulle möjliggöra att fler berättelser utom rätta tillåts som bevis utan att äventyra rättssäkerheten. Därför bör utredningens förslag genomföras.

Möjligheten att lägga fram skriftliga vittnesattester bör utökas

Enligt regeringens förslag i propositionen ska en berättelse som någon har lämnat skriftligen med anledning av en redan inledd eller förestående rättegång, eller en uppteckning av en berättelse som någon med anledning av en sådan rättegång lämnat utom rätta, få åberopas som bevis i brottmål om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt. Samma sak ska gälla i fråga om en ljudupptagning eller en ljud- och bildupptagning av en sådan berättelse.

Bland annat Åklagarmyndigheten har haft synpunkter på kravet på att samtliga parter måste godta att en skriftlig attest läggs fram för att den ska accepteras som bevisning. Även Hovrätten för Västra Sverige har uttryckt att det inte är givet att en utökad möjlighet att lägga fram en skriftlig berättelse måste förutsätta att båda parter godtar det.

Risken för att en part åberopar skriftliga vittnesattester i tveksamma fall är, med hänsyn till bevisvärdet, sannolikt mycket liten. Moderaterna delar därför bl.a. Åklagarmyndighetens uppfattning att det bör övervägas om inte kravet på att samtliga parter godtar att vittnesattesten läggs fram bör strykas.

Johan Forssell (M)

Louise Meijer (M)

Mikael Damsgaard (M)

Ellen Juntti (M)

Sten Bergheden (M)